

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Տարեկան ... 12 Ֆր.

Վեցամսեայ ... 6 «

ԱՐՏԱՍՈՂՄԱՆ

Երկու քիւ միկ ծրարով

Տարեկան ... 12 Ֆր.

Վեցամսեայ ... 7 Ֆր.

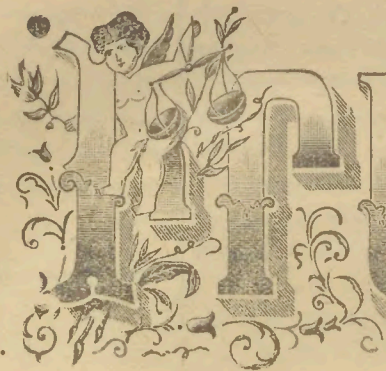
ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60

Վեցամսեայ 1.50 Տօրս «

4 ԱՆԵԻԿ

Ծանոցման սուղը
20 սանթիմ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՖԵԱՐԹԻ ԵՒ ՇԱՐԱԹ

ՀԱՍՑԵ

Rédaction du journal

Iravounk

VARNA (Bulgaria)

Редакция

на вѣстникъ

Иравункъ

ВАРНА

Գրութառնիք եւս չեն
տրուիր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԵՍԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԸ

Իտալիոյ նախարարապետ Մ. ձիօլիթիի յանկարծ Համալսարանի թաղարկ Գերմանիոյ նախարարապետ կոմս Պիլլուի հետ տեսակցութիւնը շատ մը ենթադրութիւններու գուռ բացած է քաղաքագիտական չըջանականութեւն ու միջազգային մամուլին մէջ: Քաղաքականագէտ մեծ կարեւորութիւն ունեցող խնդրոյ մը համար ըլլալու է կըսուի այս տեսակցութիւնը, որուն առարկան ցարդ գաղտնի կը պահեն երկու նախարարապետները իրենց մտերիներէն իսկ: Մ. ձիօլիթիի մեկնումը Հռոմի մէջ ոչ որ չէր կրցած գիտնալ մեկնելէն յետոյ տարածուող լուրը առնականաւ մը եղաւ քաղաքական և դիւանագիտական չըջանականութեւն:

Այդ տեսակցութեան ստույգ պատճառը անբացատրելի կը մնայ ցարդ, բայց ենթադրութիւններու տեսակը շատ է: Ոմանք կըսեն թէ Վիքթօր Էմիլիոն թագաւորը հաշտութեան միջնորդութիւն մը ընելու կողմնակից ըլլալով, իր նախարարապետին պաշտօն տուած ըլլայ այդ խնդրոյ համար նախ Գերմանիոյ տեսակէտը շօշափելու կոմս Պիլլուի հետ տեսակցելով: Հռոմէն լաւատեղեակ թշխման մը կըսէ թէ Իտալիոյ դիւանագիտական չըջանականութեան մէջ տիրող կարծիքը այն է թէ, հակառակ ուսական ազգամուլ մամուլի լեզուին, քիչ ատենէ երկու թշնամի կողմերուն միջնորդութեան առաջարկը պիտի ներկայանայ: Եւ կաւելցնէ իտալացի ներհան դիւանագետի մը կարծիքին համեմատ, գլխաւոր գծաւորութիւնը պիտի կայանայ պատերազմական տուգանքի խնդրոյն մէջ: Ինչպէս կերեւայ, առ այժմ Ռուսիա տուգանք վճարել չպիտի զիջանի: Բայց ձաքօնացիք ալ իրենց այն-

չափ յաղթանակներէն յետոյ բուրովին ձեռնունայն ետ դառնալ չպիտի ուզեն, ինչպէս որ 1894 ին Չինաստանը չարաչար յաղթելէ յետոյ մեծ պետութեանց ստիպումովը գրեթէ պարագ ձեռքերով ետ դարձան: Այս անգամ ձաքօն իր հետ ունի մեծերկայի եւ Անգլիոյ բարեացակամութիւնը, որովհետեւ իր հակառակորդը Ռուսիան է, յաւիժողակիչ մեծ արջը, որուն թաթերը ճգմել պետութիւններէ շատն ենք ընդհանրէն: Մ. ձիօլիթիի տեսակցութիւնը կը վերադրուի նաեւ Երրեակ չինականութեան մէջ նոր պայմաններու: Ըսողներ ալ կան թէ Պալպաններու մէջ Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ միջեւ կարգադրութիւն մը ընելու և կամ Ալպանիոյ արդի խռովութեանց առթիւ միջամտութեան մը մասին Գերմանիոյ կարծիքը ստանալու համար Մ. ձիօլիթիի կոմս Պիլլուի հետ տեսակցելու պէտքը զգացած է:

Բայց ցաւալի է որ այս բոլոր ենթադրութիւններու կարգին Հայաստանի կամ Հայոց համար նոր ձեռնարկի մը ենթադրութիւնը ընող չկայ: Միթէ Հայաստանի վիճակը Ալպանիան նուազ տագնապալի է: միթէ Ռուսիոյ սա զբաղեալ վիճակը յարմարագոյն առիթը չը ներկայացնեն հայկական նահանգներու մէջ հիմնական բարեկարգութիւն մը ներմուծելու, որուն ցարդ արդեւ եղած էր Ռուսիան, պատեհ առթիւ մը իր տերապետութիւնը հոն հաստատելու յետին մտքով: Սիւլայն այս հարցումին կը պատասխանուի թէ, արջին թաթերը լաւ մը չը ճգնուած չէ կարելի, անոր կամքին հակառակ, իր սահմաններուն վրայ դիւանագիտական արգիւնքներ ձեռք բերել հայ ժողովուրդին ի նըպատ, որ հաւաստարագէտ Չարի կողմաւորութեան դէմ աւելու բոստութեան նշաններ ցոյց կուտայ կողկասի մէջ:

Հետեւաբար մեզ կը մնայ աղօթել որ պատերազմը երկարի

և արջին թաթերը լաւ մը ճգնուած չէ, որպէս զի իր ազդեցութիւնն ալ կոտորելով կարելի ըլլայ անոր կամքին հակառակ մեծ Հայաստանի մէջ հիմնական բարեկարգութիւններ ներմուծել:

ԹԵԼԱՂԻՆԱՔ ՄԸ

Կարողիկոսական Պատգամաւոր Սրբապետներուն

Սրբապետ հարք

Նկատելով թէ, Թուրքիոյ Հայոցական նահանգներուն մէջ հայ ժողովուրդին կեանքը, ինչքը և պատիւը ապահովելու նպատակաւ խորագրուած Պէռլինի 61-րդ յօդուածին գործադրութիւնը անկարելի եղաւ 26 տարիներէ ի վեր, և այս անկարելիութեան գլխաւոր պատճառներէ մին յայտնի է թէ ուս կառավարութիւնը եղած է ասոր անհրաժեշտ իրողութիւն մը լինելը վերջին դէպքերով ալ աւելի հաստատուեցաւ: Որոշ կը տեսնուի թէ ուս պետութեան նպատակն է մեծ Հայաստանը հիմնապէս չը խաղաղեցնել, որպէս զի պատեհ առիթով մը ինք զինուորական միջամտութիւն մը ընէ և ալ դուրս չելլէ:

Ռուսիոյ այս դիտումը շատ վաղուց հայ ազգին նկատառութեանը յանձնած են ուստահայ զօրապետներ ու բազմաթիւ դիւանագետներ:

Ռուսի Սրբապետ հարք, քանի որ բուն խնդիրը հայ ժողովուրդին տանելի կեանք մը ապահովելու վրայ է, և ասոր արդեւ կը ըլլայ Ռուսիան մեծ Հայաստանի մէջ, հաճեցէք այս պարագան նկատի առնելով, ձեր ձեռնարկին յաջողութիւնը գոնէ մասամբ ապահովելու, այսինքն Ռուսիոյ կողմէ արգելքի չը հանդիպելու համար, Ձեր դիմած պետութիւններուն առաջարկել որ հայ ժողովուրդին համար Ռուսիոյ սահմաններէն

հեռու փոքր-հայքը և Կիլիկիան յատկացուի, հիմնական բարեկարգութիւններ ներմուծելով այս նահանգներուն մէջ եւ երկրագործիս աւելի կողմը ցրուած ու տարագրուած հայերուն հոն հաստատուելը թոյլատրելով:

Ձեմ կարծեր որ այդ կերպով ներկայացուած խնդրանք մը, բացի Թուրքէն, ո՛ր և է պետութեան դժկամութիւն պատճառէ:

Ձերդ Սրբապետութեանց այս խոնարհ թելադրանքը ընելով Մեա մեծնախորին ակնածանօք

Ա.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Վեհ: Կաթողիկոսը Թուրքիոյ Հայոց անտանի վիճակին դարման մը գտնելու նպատակաւ Չարին ալ խնդրագիր մը զրկած էր: Արտաքին գործոց նախարար կոմս Լաւոտթը սա պատասխանը հաղորդած է Կաթողիկոսին թէ, «Իր Վեհապետը այդ խնդրագիրը ստանալէ առաջ ալ արդէն հարկ եղած ջանքերը չէ խնայած Թուրքիոյ հայերուն վիճակին բարւոքում ձեռք բերելու համար, որոնք Թուրքերու և Բիւրսերու հարստահարութեան զոհերն են: Թագաւոր-Կայսրը, իբր հաւաստիք իր բարձր բարեացակամութեան և իբր գերագոյն պաշտպան Արեւելքի քրիստոնեաներուն, նորէն նախաձեռնութիւն կը ստանձնէ շարժելու համար ի նըպատ այն հայերու որոնք կը մնան օրինաւորութեան սահմաններուն մէջ և կը յուսայ անոնց վիճակի ծանրութիւնը թեթեւցնել, Պէրլինի դաշնագիրն ստորագրող պետութիւններու աջակցութեամբ:»

—Ամենայն Հայոց Վեհ: Կաթողիկոսի կողմէն Եւրոպա զրկուած պատուիրակութեան համար կը լսենք թէ մտադիր է, Անգլիա

էտուարտ Թագաւորին ներկայանալէ անմիջապէս յետոյ, երթալ ուղղակի Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգները, ներկայ գտնուելու համար Պոպոնի մէջ գումարուող Միջազգային Խաղաղութեան Համաժողովին: Պոպոնի մէջ պիտի անցնի Վաշինգտոն, Նախագահ Տ. Րոզուելթին մատուցանելու համար Ամերիկայի Հայոց Կաթողիկոսի խնդրադիմումը եւ այնուհետեւ պիտի վերադառնայ Եւրոպա, Պէրլինի գաշտագիրն ստորագրող միւս տէրութիւններին ալ գիտնաներ շարունակելու համար:

ԱՐՄԷՆԻԱ

ԵՐԿՐԻՆ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Վեր. Հնչակեան կուսակցութեան կեդրոնական օրկան Հնչակի ին հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդուած են մայր երկրի տխուր կացութեան վրայ: Մուշի եւ Սասունի վիճակին մասին մեր ստացած տեղեկութիւնները արդէն մաս առ մաս հաղորդած ենք ձեզի: Սարսափը դեռ կը տիրէ այդ կողմերը, եւ թշուառութիւնը ծայրայեղ: Ստիճանի հասած է: Տանեակ հազարոց հայեր՝ իրենց քաղաքանք օժանդակու մոխրին վերայ՝ սովամահ գալարուելու դատապարտուած են: Անօթութենէ եւ գրկանքէ մեռնողներու թիւը ջարդուածն էր: Գերազանցել կը սպառնայ եթէ չուստփոյթ օգնութիւններ չի հասնին դուքսն:

Երկրի միւս կողմերէն Պոլսի հասած տեղեկութիւններն ալ բացառիկ կերպով խռովիչ հանգամանք մը ունին, ու ընդհանուր ջարդի մը վայրէջք կը նախագայտուի գաւառի հայերուն կողմէն: Այդ տեղեկութիւններէն մաս մը կ'ամփոփենք հոս:

... Թուրք Բանագետութեան տակ այսօր՝ ընտանալ ու բացարձակ Միւսպետը չէ միայն որ իր տիրապետած երկրին մէկ ծայրէն միւսը՝ իր հպատակներու գլխի՝ իրաւէններ տեղադրու եւ քմահաճ տնօրինութիւններ գծելու գերազոյս իշխանութիւններ կը վայելէ միայնակ: Տիրողը ըէ միմեծ հետեւանքով թուրք պաշտօնականներն ալ՝ նահանգապետներն սկսեալ մինչեւ ամբողջ 75 զորաշէն աշխատող՝ եւ ա՛յն ալ վեց ամիսը մէկ անգամ հազիւ ամսական դանձող ամենայեւն, կոշտ ու քնթի ոստիկաններ՝ իր կարգին՝ մատցածին իրաւաններ ու տնօրինութիւններ ունի՝ զորս՝ չատ անգամ աւելի չուս ու գործնական եղանակով մը ի գործ դնել կուտայ, քան նոյն իսկ Սուլթանի հրամաններն ու իրաւէնները:

Հրամայող ու գործադրող իշխանութիւններու այս հանդամանքն ու նկարագրէն, կրնաք երեւակայել թէ ինչ տխուր իրողութիւններ յայտ չեն գար ու ինչ անցուդարձի չեն պատահիր գաւառներու հեռուօր անկիւնները: Հայ հպատակները ոչ իտարի հոտի մը պէս են՝ զոր կառավարութիւնը իր ստացուածքը կը համարի: Իշխող պաշտօնականներն ալ վարձուած կամ շահարժին ունեցող հովիւներն են: Թէ՛ կառավարութեան եւ թէ՛ զայն ներկայացնող պաշտօնականներուն կարծես արտօնուած է

այդ իշխարի հոտին կ'ընթացիլ ու խմել: Բոլորը գզել ու վայելել եւ երբեմն թրքական գաղանային վայրագութեամբ՝ յօշոտել ու զիջատել զայն: Հանգէպ Հայուն այս ըմբռնութեամբ լեցուած թուրք տարրը ընդունած է՝ անցելոյն մէջ եւ պատրաստ է միշտ ըմբռնելու: Չարդը: Ու այս է պատճառը որ երբ ո՛ր եւ կողմէ Հայերու վերադրուած խլրտուած մը չլուկը կը տարածուի՝ թուրք տարրին վայրագ տխրութիւնները կը գրգռուին ու անհրաժեշտ կը նկատուի ջարդը՝ կետուոր Հայր զգաւորութեան բերելու: Այսպէս ահա՝ սահմանադրի մօտերը Հայոց վերադրուած խլրտուածներու շափազանցուած զբոյցները առիթ կուտան թուրքերուն հրապարակաւ ըսելու Հայերուն «Կինէ ազտընդ կինէ սաթը խթիթը ընդդ»: Այդտա ու անարժան, որքը բոպիկ ու վրան գրուելը պատահաւորութեամբ կ'իյնան անգամ չեն քաշուիլ՝ իրենց կարգին սպառնալիքներ ընելէ:

Կառավարութեան ու կառավարական պաշտօնէն տիրապետական ու վայելաւոր ոգին, ինչպէս նաեւ աւազակային բնաւոր հոս կարելի դարձուցած են ինչ որ՝ օրէնքի ու բարոյականի առջեւ՝ աշխարհի ուրիշ ու եւ մէկ էջախն վրայ՝ անկրթութիւնը կ'ըլլայ: Այսպէս ահա՝ այս կողմերը, քանի մը տարիներէ ի վեր ստիպումի տակ փոխադրութիւններ ընելը օրէնք դարձած է: Պահանջուած փոխադրութիւնը չի աւելլել չըլլար, եթէ չեն ուզեր կառավարութեան ատելութիւնն ուղղակի վարդ հրաւրել, ինչ որ կրնայ վնասակար ու փաստագրուող ըլլալ: Պէտք է ճարձարակ ընել ու աւել: Ու այս օրէնքը աւարտ մէկ անգամի գործ կը գրուի:

Ճշմոթեան հաշուին չենք մը կը չինուի, պէտք է որ բան մը վճարեալ զոր իրենք որոշած կըլլան արդէն: Եթէ մերժեն կամ յաճախ չի աւել, կը բանտարկուին: Կառուցուելիք շէնքերն ինչպես իրարուն մը կը սարքուի, կամայա՝ ակամայ պէտք է որ տոմսակ մը գնան: Եթէ դրամ չունեն, փոխ գալի՝ եւ կամ հացից կտրէ տո՛ւր: Եթէ կտրեն քեզ առաջարկող պաշտօնեան, դուն, գիտես, հետեւանքը աչքը ա՛ն:

Կառավարութիւնը՝ վերջին տարիներս՝ ճանապարհները չինելու ձեռնարկելով, թրքական հասկացողութեամբ ըմբռնուած՝ բարեկարգութեան նոր եղանակ մը ի գործ կը դնէ: Եւ այդ եղանակին կիրարկումը միայն Հայոց վրայ փորձել յատուկ ու յարմար կը տեսնէ: Առանց նախապէս ժողովուրդին ազգաբարեւոյ, հրաման կը արտուի ոստիկաններուն որ երթան ու չուկայէն հանդիպած հայերին տանեն ու բանտ տանին: Հրամանը կը գործադրուի, ու երբ բանտին մօջ հայերու խոշոր խումբ մը կը կազմուի, ուստիկաններու միջոցաւ այդ հայերը բռնի կը տարուին հոն ուր պէտք է աշխատին ճամբաներ չինելու: Ոստիկաններուն համար երբեք կարեւորութիւն չունի թէ բանտ տարուող հայը ինչ վիճակի մէջ է, թէ մարդը խաւով յաճախող մը, ոստիկանական գործ մը ունի եւ կամ կառքի թաճաճայի կ'երթայ, որո՞ւ հոգ... Յամենայն դէպս՝ պէտք է որ ամէն բան երեսի վրայ ձգէ ու գայ, եթէ չուզեր ոստիկանին կողմէն ընթացքի ու լիբը նախապիտանութեան տեղի տալ:

Ճանապարհայնութեան համար տեղադրուած թուրքերէն սովորական 13 զրշը

գահձեցին միայն: Հայերէն դրամ չեն ընդունիր, կը պահանջեն որ հայերը երթան ու ճանապարհ չինեն, որովհետեւ անձնուր մարդ 25-30 դահեկանով հազիւ կրնայ չ'իյնլ տալ: Չի մոռնա՞մ ըսելու որ բարեկարգութեան այս նոր ու հաճելի եղանակը ի գործ կը դրուի կառավարին զիտութեամբն ու նոյն իսկ անոր ներկայութեամբ:

Մէկ քանի օր առաջ քանի մը ոստիկաններ՝... կառավարութեան հրաժանարձ շուկայէն հայ արհեստագործներ հաւաքելով դորանց կառավարութեան, հոն զանոնք ձրիարար աշխատողներու: Անոնցմէ մէկը կ'առարկէ թէ չի կրնար գալ, ոստիկանական գործի մը պատճառով, եւ ահա նախապիտան, հայոյնք, ծեծ եւ բանտ կ'ըլլայ հետեւանքը:

Ինչ կ'ընելի է սպասել այս անգամ, յայտնաւորութեամբ, քրիստոնէի արեւմտեան ծարաւի, եւ ծուրութեամբ յղիւցած ու վատարացած կառավարական պաշտօնեաներու վնասակէն: Անոնք ալ վարժուած են այս ինչ կամ այն ինչ հայուն խաւով իրենց փորը կը չտոցեն: ասոր անոր երթալ ապահով, այսինքն ձրի, բան ուզել ամէն վայրկեան չորս տղով կաշառքի եւ տեղէն ըլլալ, ու՛րք իրենց ուզածը չըլլայ կամ չի տրուի՝ վրէժ լուծել: Անցեալ օր, փոլսի մը, 95 ի հոշակաւոր բարեկարգութեան բեկորներէն միացած շորհաւակ մը, բա՛նտ կառավարութեան հայ երիտասարդ մը, առանց ու եւ բանաւոր պատճառի, ու անձնական կիրքի ու տախտիկան միայն կը թափէ անոր վրայ: Նոյն իսկ փողոցին մէջ չ'արագար ծեծելով զայն մինչեւ բանտ: Ուրիշ մը՝ յիմարտի մը՝ սակի քանի մը շարքի առաջ՝ հայ փերեղալի մը խանութին տեղիէն անցնելուն ներս կը մտնէ: Հայուն օճիքն ըրող ներքի գուրս կը քաշէ, ձեռքի մարազով լաւ մը կը ծեծէ զայն, սպառնոյն մտաւորով խանութին մէջ կարգ մը առարկաներ կ'առնել վէրջ, հոն կ'իջող եւ ապշուածամբ զինքը զետող անձերու լրտեսն ամենալիկոն նախապիտաններ կը նետէ ու կանցնի: Եւ ինչ զինուոր է, զինուորական է, ո՞վ կարող է բան մը ըսել կամ ձեռք վերցնել անոր դէմ:

Այս տեսակ պատահումները, օրէ օր աւելի յաճախ ալ տարւոյն գործած ու սովորութիւն լաւ են կարծես: Եւ իրերու վրձնակ հասած է այնպիսի վատթար տեսիլներ մը, որ այդ հանապազօրեայ սովորութիւնը ալ գրեթէ տեղական պէտք մը, տեղական օրէնք մըն է դարձած:

Պատահումները՝ սովորութիւն, սովորութիւն օրէնք է այլեւս, եւ ո՞վ կրնայ օրէնքի գէմ բողոքել:

... Եւ կ'աւելանայ: Եւ փողոցներու մէջ թուրք շարագործները, խմբակներով, կը շրջադաշին: Ամէնքն ալ զինուորած են: Խորհրդաւոր ակնարկներ կը նետեն հանդիպող հայերուն, իսկ լամ տարրը առ հասարակ զինուոր է այս պահուս:

Մտաւոր քաղաքի մը մէջ գիշերանց շատ մը հայերու տուններ քարկոծուեցան եւ պատուհաններուն ապակիները փշուրեցան խաւով սրիկաներով: Կառավարութեան համար սովորական դէպքեր են տանք, աւելի կարեւոր ու ծանր չարութիւններու համար ալ ոչ ոք իր պատժութիւն, բուսական է որ հայ ու գէմ են հղածները եւ հեղինակները իսկ ա՛մ:

... Իսլամները զրգուելու գործը մասնաւորաբար կը կատարուի տաճիկ պաշտօնեաներու թեւադրանք վ: Տիրող կառավարութիւնը, գրեթէ ա-

մէն տեղ, առաւել քան երբեք, ձեռք առած է հայերու դէմ անուղղակի ջարդի ու մէթոք: Գաղաքական հալածանքը կը տիրէ ամէն տեղ ու ամէն օր, իր հետ բերելով թուրք պաշտօնեաներու անուր շահատակութիւնները:

ԲԱՑ ՆԱՄՈՒԿ

ՊՈՒՐԵՇԻ ԵԱՀԱՍԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿՎԱՊՁ . ԺՈՂՈՎՈՑ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

Պարոններ

Ձեր ընկերներու մեծամասնութեան խնդրանքը այսու կուգամ յայտնել, որ իրենց համբերութիւնը սպառելու մօտ է. վստի զի հակառակ ընկերութեան անհոնադրոյն, որ կը տրամադրէ երեք ամիսն անգամ մը ընկերութեան ընդհանուր հաշուեկշիռն ներկայացնել, տարւոյս սկիզբէն ի վեր չէք ըրած զ՝ ի՞նչ պէտք էր ընդհանուր ժողով գումարել չէք ըրած զայդ, միշտ համարատուութենէ փախուած տալով եւ նմանելով այն միջոցակէշի թաղ. խորհուրդներուն որք եկեղեցիները իրենց անհատական շահերուն եւ ՆՍ ին կը ծառայեցնեն:

Դուք քաջաւերուած ընկերութեան անհատաց մէկ մասին Ձեզ ցոյց տուած անխմտ համակրութենէն եւ մէկ մասին ալ անտարբերութենէն, հակառակ ընկերութեան կազմակերպութեան ասան Ձեր շտապած խոստումներուն, նորէն չի կրցաք Ձեր նկարագրէն չեղում մընել. 7-8 տարուան մէջ հոս մէկ քանի ազգ. բարեգործական եւ շահասիրական ընկերութիւններ կործանած էք եղբր, կուգէք այս վերջին ընկերութիւնն ալ անոնց բազմին արժանացնելով, անոր աւերակներէն Ձեզ անձնական շահեր հանել:

Վերադարձնելու Ձեր ընկերներու արդար գիտողութեանց մէկ մասն է. իրենց բոլոր յայտարարութիւններն Ձեզ ներկայիս ետ կը կնամ տուալով, որպէս զի ինքնաբերաբար ուղղութեան գալու քաջութիւնը ունենաք... Թէպէտ չեմ յուսար: Փալով իմ մտքս ըսելիքներուս:

Պարոններ: Ա. սուտ տարածախոսութիւններով մի ջանաք զիս անուանարկել, զիս դուք չէք հրաժարեցուցած. ես եմ հրաժարող իմ երկու հրաժարագրերով, ուղղուած միւն Ձեր հուր գործիքն եղող Ձեր բարեմիտ վարչին եւ երկրորդ սկիզբէն մինչեւ յայտարար Ձեզ կապիկի պէս խաղցնող եւ շահագործող Գորտուղարնիդ պ. Արիս Լաղարին: Պատճառը գիտե՛ք, բայց թող Ձեր ընկերներն ալ գիտնան, տարւոյս ապրիլ 1 ին պաշտօնիս ընկերներ, Ձեր յունկարքի սխալ ընդհանուր հաշուեկշիռն սրբադրեցի եւ հակառակ ստիպումներուս եւ մերժմանցս, Ձեր պատասխանատուութեան տակ, ներկայացուցի Ձեր ընկերներուն ճիշտ 15 օր աշխատելով. անկէ յետոյ 22 օր ալ գիշերս ցերեկիս խառնելով Ձեր փետր, եւ մարտ ամիսներու տետրակներն խմբագրեցի հարեւրաւոր թղթի կտորներով: Այսպէն քաղելով եւ դատաւորելով. այս 37 օրուան շարաշար աշխատութեանս վարձը ուրանալէ զատ պաշտօնիս վերջին օրէն ինձ հետ արժանիքս շատ ստոր եւ կոշտ կերպով վարուելուդ համար Վես հրաժարեցայ ու:

Բ. Սուտ տարածախոսած էք Ձեր ընկերներու որ իմ պաշտօնավարած չըլլանիս մէջ միայն 150—160 ֆրանք

շահ եղեր է, կամ զիս անուանոր-
կելու համար գիտութեամբ սուտ կը
խօսիք կամ սովորաբար կը մեղադրէք.
Ինչպէս ձեզմէ շատերուն գրաւոր եւ
բերանացի յայտարարած եմ, այսու
եւս կուգամ հրապարակաւ յայտարա-
րու որ 1904 Յունիսի 31 էն մինչ
Յունիս 31 1000—1100 ֆրանքէն ա-
ռելի գումար չափ մը գոյացած է. Ձեր
քովը գտնուած եւ իմ ձեռքովս գը-
րուած տնտեսականութիւնը պիտի հաստա-
տեմ, եթէ քաջութիւն ունիք յանձնա-
փողով մը կազմեցէք եւ պատշաճ եմ
իմ յայտարարութիւնս հաստատել,
պայմանաւ որ դուք ալ համակերպի-
ք իմ արդար իրաւունքս վճարելու:

Ձիս անուանարկելու բռնադատիկ
ջանքերով կը յայտարարուէք որ ինձ
յանձնուած Ռուսական լուսնային
տնտեսակը չեմ գրած. Պարոններ
զՁեզ ո՞վ խաբեց որ ես Ռուսական
գէտ եմ. եթէ հարկ ըլլար Գրանտ-
էն իսկ գրել, այդու նախ Ձեզ եւ
յետոյ ինքզինքնս գաւած եւ վառա-
գած պիտի լինէի, զիս այնչափ մի-
ամիտ կարծեցիք որ մէկուէկս տարի
առաջ կատարուածինէ վաւերացեալ
տոմարի մէջ փախուի. Ինչ հետեւելով
Ձեր խաբարեալ ընդհ. հաշուեկշի-
ռին նոր հաշիւներ բանայի եւ իբր
խաբարս վառագէի ինքզինքս: Երկ-
րորդ եթէ ընէի զայդ: դուք այդ
տնտեսակին մէջ ուր պիտի սեղմե-
ցնէիք ընկերութեան գրամագլխոյն,
ընկերներու անհատական իրաւանց եւ
ընկերութեան մէկուէկս տարուան
գործառնութեանց հաշիւներն, եւ
ինչ տնտեսակով պիտի ներկայանայիք
կատարուածին եւ Ձեր ընկերնե-
րուն. կուզէ՞ք որ աւելի ծանրանամ
Ձեր զեղծութիւնը եւ ձեր քարտու-
ղար եւ հաշուաւարի նպատակաւոր
կարծուածքներուն վրայ... (Ատոր
ալ ժամանակը մօտ է):

Իայց քանի որ սկսած էք, յանուն
Հայ անուանեալ ի սէր Ձեր ընկերներուն
կոչուած կընեմ Ձեզ որ ձեր փրկու-
թեան միակ ճանապարհն է այս զոր
ծը շարունակել մինչ ընկերութեան
կանոնական պայմանաւոր, նախ ձեր
գաղտնի գիտութիւնն հրապարակով

եւ երկրորդ ընկերութեան տնօրինու-
թիւնը պարկեշտ առեւտրականի մը
յանձնելով. բայց ես կենսայու էք
զայն ալ ինծի պէս վարձատրելու սիս
տէմէն:

Վերջին խօսք մ'ալ, Պարոններ ոչ
ինքզինքնիդ եւ ոչ ալ ձեր ընկերնե-
րն խաբելու էք որ 500) ֆրանքի մը
չափ շահ ունիք. Ձեր իրական շահը
հազիւ 3500 ֆրանքի կ'ընէ որոյ 1000
ֆրանքէն աւելին փետրվար 1 էն
մինչ Յունիս 31 ի չըջնին մէջ գո-
յացած է:

Յ. Յ. ԹՅՓԵԼԵԱՆՅ

ՓՈՂՈՅԻ ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԸ

Արեւ. 28 Ապրիլի

Վառնաէն վարարածիս պատրաստ փո-
խադրանաւ չի գտնելով, սակայն եմ
քանի մը որ Սթէյքս սպասել:

Պատի չկրնամ անդդարար հոգնելի
բաներ մը գրել տեղւոյս հայրութեան
մասին, որուն ազգային վիճակը իրաւ
ողորսի է մանաւանդ այս պահուն եւ
կեղեցիկ ու քանաչափ զրկուած ըլ-
լալով:

Թէպէտեւ ասկէ երկու տարի առաջ
հանգանակութիւններ կատարուեցան
Աթլէքի մէջ հայ մատուռ մը ունենա-
լու գեղեցիկ ծրարով, բայց շնորհքով
քանանայ չի գտնուելով՝ այդ ձեռնարկը
բարձի թողի մնացած է ու հանգանակ-
ուած երեքսարկը օտակ գումարը յուս-
պէտս ի պահ ձգուած է հոս գրամա-
տան մը մէջ:

Իսկ վառահամբաւ Տէր Խորէն Մա-
ղաքեանը, Աթլէքի նախկին հովիւը,
որ բարեկամարար հրաժարեցուց-
ուած է իր պաշտօնէն՝ որուն որ ան-
հունապէս անարժան էր, եւ որ կը
կարծեմ անծանօթ ըլլալու չէ Պուլիա-
րիոյ լեթերըդներուն, փողոցի խոզա-
րած քանանայ մը զարձած է հիմայ,
գինեմ, կիւնով, եւ գեւ ինչ որ կը
սպասէի սրկիւյ մարդէ մը:

Իր մասին խօսող անոնքը տեսակ մը

վերապահումով ու ներդրումով աչքով
ընդունած էի, ինչպէս իր արձարանի
կեանքը ու խայտառակ լեզուն զայ-
նակողեցոց ցած էին զիս, ու չէի ու-
զած իրեն ճանչնալ երեւալ:

Ափսոս որ այս սրկիւյ մարդը անա-
կնկալ մը ու ցաւալի փորձանք մը
զարձաւ խեղճ գլխուս, երէկ իրկուին:

Չար մը ըզիկներ իրենց շուքէն ան-
գամ կը վախնան: Չեմ գիտեր ո՞ր մի
սիրտըր գաղափարաւոր այս ողորմե-
լի Խորէն Մաղաքեանին կարծել տու-
ած է՝ իբր թէ ես իր մասին Պուլոյ
Պատրիարքարանին բողոքաբեր մը ուղ-
ղել ուզած ըլլայի, ու ասկէ Խորէն
Մաղաքեան զինուած կըլլայ ինծի դէմ.
արձարաններու մէջ հայհոյութիւններ
կուղղէ եղբի հասցէիս, մինչդեռ ես
անցած գարձածէն ընաւ տեղեկութիւն
չունէի:

Երէկ իրկուին, ուրեմն, ժամը իննին
առնենք, Փիլի՝ հանրային պարտե-
զին շուրջը պատելու ելած էի ուղե-
կից բարեկամի մը հետ, երբ ծովեզրի
կողմէն Տէր Մաղաքեան, քսան քայլ
հեռուէն, երկու ընկերներով մեղի կը
հետեւի եղբի: Կանգնելու նշաններ
կրնէ մեզի: Կը կանգնինք, զարմա-
ցած: Խորէն Մաղաքեան մեզի կը մո-
տենայ, ու կուգի ձայնով մը ինծի
խօսքը ուղղելով՝ « Գիտե՞ք, կը
կը պոռայ ծո՛ւ... ցի, ծո, ք... ձի
գուն ինծի համար պատրիարքարան
պիտի գրե՞ս հէ՞ » ու կը սկսի թուրմ-
պաճիտիկ հայոյանքներու տեղատա-
րով մը թափել զլուսն ի վար:

— Ինչ կըսես. Տէրա՛ն, խաղաղեղ
ամչիք, կըսեմ իրեն:

Խորէն Մաղաքեան, սպառնալիկ
զինով կը շարունակէ այնպիսի խօս-
քեր ընել որ ու եւ ինքնաճանաչ աչ-
խաբհակարի իսկ ներքին չլիտի ըլլար
ու թթեւ սպասակ մը կը զարնէ երե-
սիս, հովանոցով վրաս յարձակել ալ
փորձելով:

Ալ չկրցի զայրոյթս զսպել: Սրի-
կաններուն հետ պէտք է սրկայորէն
վերաբերուի:

Պահ մը ինքզինքնս ելած, գրգռուած
վիճակի մը մէջ, ճանդ ձեռքիս գաւա-
ղանս երկու կտոր կըլլայ՝ իր խոզա-
կերպ ճարպատ թիւին փակցուցած մէկ
ուժկին հարուածովս:

Այն պիտի չցատիմ խեղճ դաւադա-
նիս արթնքին վրայ, եթէ օրհնեալ
հարուածը պիտի կրնայ ուղղութեան
բերել ինկած մարդ մ'ալ...

Անմիջապէս օտարականութիւնը կը
հաւնի, ու քովնախ արձարաններէն
ամբոխը մեղ կը չըլլապատէ: Ներկա-
ներէն ոմանք ինծի կը սպառնան քա-
հանայի մը հանդէպ գործած արքայադ-
ձութեանս համար, բայց ինծի իրաւ-
ունք կը փրկուի երբ եղբոր թիւնը կի-
մանան: Ու ամենքը կը հեռանան մե-
նէ « փափա՛ղ հէ՞ »... զարմացական
բացականչութիւնով մը:

Ամօթէս գեթինը չի պատեցաւ,
օտարներու քով հայ քահանայ մը այս-
քան դէ՛ չկերպով անպատուութեամբ ըլ-
լալուն համար, ու հիմա ալ անհու-
նապէս կը ցաւելիմ իր անուշիկ սուղ է-
ջերը ասանկ աղտոտ բաներով մրտաւ
ըլլալուն համար. բայց ինչպէս լուել,
սիրելի ընկերացող, երբ պէտք է ձախ-
աւելով աւելի մաքրել այս կարգի խո-
զարած եղնիչները, հայ եկեղեցիին
պրազան դիմել:

Սհա այս է ցաւալի եղիւթիւնը,
որուն վարնոց հերոսը ամբողջին խո-
սակցութեանը առարկայ դարձած է
հիմա հոս աեղ:

Բայ երախտաբար, Սթէյքի հայու-
թիւնը պէտք եղած միջոցները արդէն
ձեռք առած է՝ այս անպիտան Մա-
ղաքեան ցեղին առաջը առնելու հա-
մար:

Ս. Օ

ԻՐԱՆԻՆԻՔԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ՖէՅՅՈՒՄ Ս. Յ. — Ստացանք, բայց
Ձեր ուզած հայկական քարտերը ըս-
պաւած են:

ԳԱՀԻՐԷ Կ. Ճ. — Աղէքսանդրի
երկու նոր բաժանորդներուն թերթ զըր-
կել սկսած ենք սկսալ. 1 էն ի վեր:

ԳԱՐԱԳԱՆՆԻ Վ. Յ. — Մեքենային
յայտադրը Ռուսոյութի իր գործակա-
լէն պէտք է ուղղէ:

ՍՈՒԼԻՍՍ. Ս. Բիւնոսայն. — Ձեր 18 ֆր.
յետեալ բաժանորդի վճարեցէք Մար-
գարեանին:

ՈՒՍՏՐ Յ. Գառապեան. — Ստացանք
ձեր զրկած 28 ֆր. 65 սանդիմը բայց
նամակնիդ չստացանք: Հաճեցէ՛ք ի-
մացնել թէ այդ ամբողջը ձեր հաշւոյն
համար է:

ՆԵՐՍԵՍ ՍԵՏԱՐԱԿԵՑԻ

(Արտատպուած ԲԱՉՄԱՎԷՊ հանդէսէ)

Սկզբում ես չէի նկատել հիւանդի դէմքի փո-
փոխութիւնը դեղը տալիս, Թալէոս վարդապե-
տն, որ միշտ գտնուում էր հիւանդի մահճակալի
մօտ եւ ջիւղմանդօրէն սպասուորում էր նորան
ինձ հետ միասին իբրեւ որդի հարազատ, լինելով
առաւել փորձառու՝ նկատել էր այդ փոփոխու-
թիւնն եւ ինձ զգաստացրեց սակով, « Այ՛ որ-
դի, տեսնո՞ւմ ես, քանի որ այդ կապտա-
գոյն հեղուկը հիւանդին տալիս ես, ինչ տեսակ
փոփոխութեան է նմարելու, այնուհետեւ ես
էլ նկատեցի, որ ճիշտ է վարդապետի ասու-
թիւնը, քանի որ այդ դեղը հիւանդը չէր ընդու-
նում՝ հանգարտ էր լինում. իսկ երբ ընդու-
նում էր, սկսում էր շարժարուել, ուղղում էր
կարծես թէ խօսել՝ չէր կարողանում. հա՛ հա՛,
միայն լսելի էր լինում: Նորան կերակրում
էինք զգալով մասշուր անկողնի բերանը: Խա-
չատուր աղա Լազարեանցն օրը երկու անգամ
միշտ գալիս էր հիւանդին տես. մինք կենում
էինք նորա տանը՝ 2—րդ յարկում, իսկ իրանք
երրորդ յարկում: Երբ մի անգամ ըստ իւր սո-
վորութեան եկաւ եւ հարցու փորձ արեց հի-

ւանդի դրութիւնը, եւ պատմեցի հիւանդի վերայ
նկատուած փոփոխութիւնն ինչեալ դեղի ներդո-
ւածութիւնից, եւ ցոյց տուի այդ դեղի սրուակը:
Նոյն օրն, ըստ իւր սովորութեան, եկաւ հի-
ւանդին տեսնելու ներքին գործոց նախարար
Պերովսկին. աղա Խաչատուրն իմ ասածներս հա-
ղորդեց նորան. նախարարն ինձանից էլ տեղե-
կացաւ. եւ ցոյց տուի դեղի սրուակը: Պերովսկին
Խաչատուր աղային ասաց. « Կարող է պատե-
հել, որ բժիշկներն իրանց գեղերովն էլ հիւան-
դին աւելի ուժասպառ են անում. ես կարծում
եմ, որ մի առժամանակ պէտք է դադարեցնել
այդ դեղերի գործածութիւնը »: Այս ասելուց յե-
տոյ գարձաւ ինձ ասաց, « Իսկ դու սիրելիս,
ոչ մի դեղ մի տար հիւանդին. եւ երբ որ
բժիշկները կը գան ոչինչ մի տար նորանց,
դեղատոմսը կը գրեն, ուղարկիր դեղարան,
բերել տղար, բայց հիւանդին մի տար »: Պա-
լատական բժիշկները շարունակ օրը երկու ան-
գամ գալիս էին եւ մէղը, որ բաժանիկի մէջ
պահուում էր, քննում էին, նմանապէս բաղ-
կերակն եւ ընդուն. գրում էին զանազան գե-
ղատումականներ, ուղարկում էին դիւրոյայք բերել
տալիս: Բայց համաձայն նախարարի պատուէրի
չէի գործածում: Երեք օր շարունակ ոչ մի
փոփոխութիւն չէր նշմարուում՝ գէպի վատը կամ
լաւը, միայն այնքան էր, որ հիւանդը հան-
գարտ էր եւ երբ լրացաւ երեք օրը՝ Խաչատուր
աղայի հետ Պերովսկին եւ Խաչատուր աղայի

քրոջ որդին Յովնանէս Դաւթեան Դիւրանեանց
(յետոյ նախարար ազգային լուսաւորութեան) եւ
ուրիշները չըջապասել էին հիւանդին եւ դիտում
էին. նկատում են հիւանդի դրութիւնը շատ
հանգարտ է, թէեւ խօսել չէր կարողանում,
չգիտեմ գաղիւնն իրանց մէջ ինչ խօսեցին,
նախարար Պերովսկին ինձ պատուիրեց, որ երբ
բժիշկները գան, յայտնիր նորանց թէ ես հրա-
մայիլ եմ քեզ ասել իրանց, որ այնու հիւան-
դին չայցիլեն. եւ որ իմ հրամանով դու այս եւ-
րեք օր ու, որ հիւանդին դեղ չիս տուել: Բժիշկ
ները եկան եւ իրանց սովորութեան համաձայն
քննեցին հիւանդի լեզուն եւ ցաղկերակն. ուղղում
էին դեղատոմսակ գրել. եւ յայտնեցի նորանց
նախարարի պատուէրը: Հէնց որ ասացի, բժիշկ-
ները սատիկ զայրացան իմ վերայ եւ բարկու-
թեամբ ասացին, « Ինչպէս ես համարձակուում ա-
ռանք մեզ իմացնելու նախարարի պատուէրը կա-
տարել. նա լաւ նախարար է, բայց ոչ բժիշկ.
միք թագաւոր կայսրի բարձրագոյն հրամանի հա-
մաձայն այցելում ենք հիւանդ կաթողիկոսին. եւ
մեր դեղերի օգնութեամբ պահպանում ենք հիւան-
դի կեանքը մինչեւ թագաւորի արտասահմանից վե-
րադառնալը. քո այդպիսի յանդուգն վարմունքի
համար քեզ զինուոր կը գտրանեն »:

(Շարունակելի)

ፆ ሐ ከ ቦ ዩ ኮ ሀ

S H h L l t

—Պուլկար—Րուման օրհորը
 իւզէրինտէ Տէլի—Եռստաֆ քէօյէ
 եազըն պուլընան Պուլկար գա-
 րազօլ նէֆէրլէրինտէն 4 ասքէ
 ալըն 18 ինտէ պիր մուհաճիր
 արապասը իլէ Րումանիա թօը-
 յալընա կիրմէլէրինտէ , Րու-
 մէն մուհաֆըզը պուլկարլարա
 տուրմազ իշիւն իշարէթ վէրիր.
 պուլկարտան պիրի Րումէն աս-
 քէրի իւզէրինէ աթէշ իտէր .
 էօթէտէն պաշգա Րումէն աս-
 քէրլէրի տախի եէթիշուպ միւ-
 քէմմէլ պիր գավկա պաշլար ,
 Պու գավկանըն սէմէրէսի օլարագ
 Պուլկարլարտան իլք տէֆա ա-
 թէշ իտէն էօլիւր վէ իւչի եա-
 րէլէնիր , Րումէնլէրտէն իւշ աս-
 քէր եարէլէնլըր վէ մէթէրիսէ

ፆ ሰ ኩ ረ ሀ ሶ ኑ ጭ ኑ

-- Ժէէէէրալ Շթէօսէլին Չարա
 վէրտիկի Թէէէկրաֆա պինանէն,
 ալըն Յսընտան 20 է գատար ճա-
 բօնլըլարըն պիւթիւն հիւճուժ-
 արը կէրի սիւրիւլիւիշ: Ճարօն-
 լըլարըն էլինտէ հալընըզ Ձ խա-
 րապ իսթիշքեամ գալմըշ ըմըշ:
 Ճարօնլըլար «հիւքսէք տաղ»ըն
 հանընտաքի իսթիշքեամըն թա-
 պիյէլէրինի էվլէլտէն զապթ
 իթմիշ վէ րէվօլլէր թօբլար
 եէրլէշտիրմիշ օլարադ Բուսլար
 իւզէրինէ աթէշ իթմիշլէր: պուն-
 ար իսէ բիրօքսիլինլէ սօլու
 պօմպալտր աթմըշլար: Պունըն
 իւզէրինէ Ճարօնլըլար գօրգա-
 րադ հէյէճանլէ վէ 10,000 քիշի-
 տէն զիյստէ Թէէէֆիաթլէ գաշ-
 մըշլար ըմըշ: Ֆազաթ իշին թու-
 աֆը շուրասը տըրքի շու գաշան
 լէ դըբըլան Ճարօնլըլար՝ (Թէք-
 րար Շթէօսէլին մէգքիւր Թէյէ-

ՍՕՆ ԹԵԼԵԿՐԱՖԻԱ

— Սթանսլոլ 23 սեպտ. — Ռուս
Սինթիզներն տխնքի գարարը
իւզրէ, Բաթրիգ պիւ եէնի թագ-
րիւրէ Գուցովալաք մէսէէսիին
բօլիթիլի մագսէտի իէ թէրթիլ
օլընմըն օլտըղընը Պապը Ալիյէ
կէտիթէրէճէք, թէտօր նաւու-
լահ բարաւը Պուգրէշտէն Մա-
նասթըրա ալիսէթ իտէնէք, քէօյ-
էրտէ քիլիսէ ալնլարը ուլահճա
հճրա իթիւէքտէ օլտըղընը Բաթ-
րիգ տուրխչ օլարագ, մէշքիւր

በኮር ሄገዎ በኮቶ ኮኔ !

ԱՄԵՆԱՆՈՐ ԳԻՒՏ

Պուլկարիոյ համար ներկայացուցիչն
է ԿԻՕՐԿԻ ՎԼՐԲԼԵԱՆ ԷԼ ԼՆԿ .

ԲՈՒՍՀՈՒԳ ՓՈԴՐԱԿ ԹՈՆԳԱ ՆՈՒԵՐՈ 11/II

ԹԱՏՐՈՆ ՊՈԻԼՆԻՐԻԱ

ԱՍՏՈՒՄԾ Է ՎՐԷՓԵՆԴԻՐ

Թատերախումբ 4 արարումած էւ Յ պատ-
կեր .

Երգեր եւ պարեր օրգք. Քաթինայի,
Միլքաի եւ պ. Գ. Յալոբանի կող-
մէն :

Одговорникъ А. Курбетиянъ
печатница "Взаимность" — Варна.

